

Hölgyeim és Uraim, Tisztelt Hallgatóim!

Köszönöm a meghívásban megnyilvánuló bizalmat, s örülök, hogy itt lehetek önök között. Miközben mondanivalómat fontolgattam, s az eddig elhangzottakat hallottam, azt kellett magamban tisztázni, képes vagyok-e az emelkedettségnek arra a fokára föllépni, amely az itt idézett s mindenkit megigéző gondolatokból áll. Ezt a versenyt nem bírhatom, nem vállalhatom. Az a profán tárgy, amellyel foglalkoznom kell, nem teszi lehetővé számomra, hogy oly módon és oly szellemben beszéljek, mint amilyen módon, szellemben itt csodálatos dolgokat hallgathattunk ma. De szeretném kötni magamat ahhoz, ami itt ma kimondásra került. Mindenekelőtt Márton Áron nagyszerű életpéldájához. Mielőtt bárkit megbotránkozthatnék, éppen azt keresni, kutatni, hogy önökön kívül, akik hitbéli elkötelezettséggel és mély átéléssel tudják, mit jelent önöknek Márton Áron, nos, önökön kívül a nemzetnek az a része is kapcsolódhat-e ebbe az élménybe, amely talán a hithez való viszonyát másként intézte, a világhoz való kapcsolatát másként gondolta végig, mint akár önök, akár példájuk, Márton Áron.

Ismerve a művet, hallva, hallgatván a mai gondolatokat, talán nem erőszaktétel azt mondani, Márton Áron a nemzet ezen részének is éppen nyitottságával, gondolatainak emberségével, hitének mély megélésével és sorsvállalásával olyan példát ad, hogy mindannyian kapcsolódhatunk hozzá. Mostanában új társadalmi-politikai szerveződések kezdődtek, én ezt rendjénvalónak tartom, s ha már aposztrofáltak ezen a mai szép összefüggésen, akkor mondom is, hogy valóban magam is annak szorgalmazója voltam, aki ezt az új sereglést szeretné. Verseny is lesz ebből, viaskodás, néha majd a megosztottság érzése gyötör meg bennünket, de azt hiszem, azok, akiknek zászlajára Márton Áron neve van írva, jó eséllyel vesznek részt ebben a versenyben.

Szeretném ezzel azt is elmondani, hogy ha a megosztottságra gondolunk, akkor én abban nem feltétlenül katasztrófát látok, ha ez a megosztottság méltányossággal, egymás tiszteletben tartásával jár együtt. S néha bizony a megbocsátás igényével is azok iránt, akik a batyujukban bizony nehéz történelmi terheket hordoznak, s ezektől a terhektől esetleg mindmáig nem tudtak megszabadulni. De ebben a küzdésben, a küzdelemben, megismétlem, a megosztottság talán csak eleinte kelt majd szorongásérzést bennünk. Majd később rájövünk, hogy egység ebben a nemzetben akkor lesz ismét, ha előbb mindenki, szuverén ember módjára visszaszerezve önrendelkezésre való képességét, kifejezheti magát, meghatározhatja magát, s szabadon választhatja meg kapcsolatait, s alközösségek, s így-amúgy pásztoroló-terelő, formális közösségek helyett magunk-magunk alkotunk közösségeket. Én erre is példát éreztem a Márton Áron Társaság alakulási szándékában, éppúgy, mint a példakép életművéhez kapcsolódó mai gondolatokban.

Nem csodálatos, sőt természetes, hogy számomra a legmegragadóbb, és azt hiszem, egész nemzeti közösségünk számára a leginkább példaadó az a magatartás, amelyet Márton Áron a népek közösségéért folytatott küzdelmében mutatott föl, meg az, amit e küzdelem közben egy külsődleges, elidegenítő hatalommal való viaskodásában mutatott föl. S van esélye Magyarországnak arra, hogy addig is, míg szülőföldjén Márton Áron gondolatainak bitangolniuk kell, ez a mai Magyarország hazát adjon ezeknek a gondolatoknak. Azt hiszem, akkor van rá esély, akkor van rá lehetőség, ha esélyünk van a szabadságra. S ebben a szabadságban, az azért való küzdelemben, amit ő jól elrendezett magában, mi magunk is el tudjuk intézni itthon, idehaza.

Az egyik: úgy válni nemzetté, s a nemzet lépcsőjén át eljutni az emberiséghez, hogy közben ne érezzünk megvetést, előítéletet a szomszédok, a testvérek, a velünk sorsközösségben élő népek iránt. Ez most nyomorgatásunk, a magyarságot érintő gyötrelmek idején nehéz próbatétel lesz. Erősek a csábítások, őszinték, mert sérelemből fakadnak az indulatok, mégis, miközben megéljük ennek összes gyötrelmeit, most erőt kellene tanúsítanunk egy előítéletek fölött álló és türelmet mutató gondolkodásra — és közben a hitre — ahhoz, hogy ezeknek a népeknek is megadja majd a munkálkodás, vagy aki úgy hiszi, az isteni akarat a lehetőséget, hogy méltó kormányzatuk legyen.

A másik, ha valamit jelent ebből a tanításból számunkra a politika formálására, az, aminek meg kell felelni, nem más, mint olyan körülményeket, világot létrehozni állampolgári közös akarattal, amelyben a kormányzásnak egyetlen forrása lehet: az állampolgár, az állampolgár jóváhagyásával folytatott kormányzás, a törvényes lehetőségek a hatalom ellenőrzésére, s az egész államot oly módon igazgatni, amelyben az állam sem sértheti meg önnön törvényeit. Hiszen már Szent Ágoston az Isten államáról szóló művében írta — ha szó szerint idézni nem is tudom, de a gondolatot igazán el-sajátítottam —, hogy az az állam, amely önnön törvényeit lábbal tiporja, nem különbözik a rablóbandától. Nos, emberséges hatalmi viszonyokat, tisztességes kapcsolatok, közösségépítési programot és ebben a közösségben szabadságot minden embernek, hogy önnön elhatározása szerint határozhassa meg azt is, hogy kivel akar együttthaladni.

Úgy hiszem, ha itt tágra vonjuk a kiegyezés körülményeit és leszűkítjük a kiegyezés követelményeit, akkor Magyarországon azt az örömteli tényt, hogy a Márton Áron Társaság formájában, Márton Áron püspökké szentelésének 50. évfordulóján egy Krisztushívő alapon szerveződő egyesület bontogatja a szárnyait, példának is tekinthetjük: a jövőbeni nemzeti együttműködés egyik emlékezetes példájának. S bár önök nyilván itt elsősorban egymásnak örülnek — ez így van rendjén —, de hiszek egy olyan politikai kibontakozásban, társadalmi átalakulásban, amelyben ez közös örömünk lesz, s önök is tudnak majd örülni azokkal, szeretetben élni azokkal, akiknek a bírálataát előbb most el kell végeznünk ahhoz, hogy legalább tiszta lelkiismerettel, nyugodtan foghassunk neki ennek a világnak. Immár majdnem elfogott a csábítás: politikai programot és egymásnak feszülő akaratot fölmutatni itt, ezekben a kezdeményezésekben, de nem teszem, hiszen ma elsősorban emlékezni és ünnepelni jöttünk össze. De remélem, hogy ez az ünnep, amely a hétköznapok kikristályosodási formája, úgy oldódik ismét hétköznapokká, hogy abban a zavar is oldódik, s a zavarodottságunk is oldódik, az egymás iránti bizalom erősödik. S én nem azt kérem, hogy kegyelemből támogassanak ebben az ügyben, programban bennünket, hanem azt kérem, legyenek türelmes bizalommal egy ilyen kibontakozás iránt.

Következő számunkból

Megújulási és lelkiismereti mozgalmak az egyházban

Paul Josef Cordes, Massimo Camisasca, Békés Gellért és Lukács László előadásai

Zlinszky János: Gondolatok a készülő egyházi törvény elé

Tringer L. és H.-G. Zapotoczy: Modern lélekgyógyászati eljárások

Kovács Péter: Melocco Miklós Ady-oltára